Onderzoekslesopdracht Cleopatra: femme fatale van de oudheid

Lesgroep: 4des Latijn

Auteur: Sara Huysman
KLEIO tijdschrift voor oude talen en antieke cultuur

1. Inleiding: een eerste typering

Plutarchus, een Griekse schrijver van biografieën uit de 1ste-2de eeuw n.C., schreef het volgende over Cleopatra in zijn boek *Parallelle levens*:

> *Want haar schoonheid was op zichzelf, naar men zegt, niet echt onvergelijkelijk en evenmin in staat bij de eerste aanblik te betoveren. Maar in de omgang had zij een onweerstaanbare charme en de combinatie van haar gestalte en haar innemende manier van spreken en de natuurlijke gratie die haar hele gedrag doorstraalde, had iets prikkelends. Ook haar stemgeluid was aangenaam om te horen, en ze kon haar tong als een veelsnarig instrument moeiteloos gebruiken voor elke gewenste taal, zodat ze tegenover weinig barbaren een tolk nodig had en de meeste zelf antwoord gaf: Ethiopiërs en Troglodyten, Hebreeërs en Arabieren, Syriërs, Meden en Parthen. Men zegt dat ze nog veel meer talen kende, hoewel de koningen vóór haar niet eens de moeite hadden genomen om de Egyptische taal te leren, en sommigen zelfs het Macedonisch verleerd hadden.*
>
> (Plutarchus, *Parallelle levens – Leven van Marcus Antonius*, 27)

1. Als je nu eens kijkt naar afbeeldingen van Cleopatra op het internet (bijvoorbeeld uit films), welk verschil merk je dan op als het gaat over de schoonheid van Cleopatra?

   .....

   .....

2. Plutarchus vermeldt echter ook heel wat positieve eigenschappen van Cleopatra. Geef er vier.

   -.....
   -.....
   -.....
   -.....

2. Cleopatra: wie? waar? wanneer?

Ga op het internet op zoek naar antwoorden op de volgende vragen. Pas op: niet alle websites zijn even betrouwbaar! Hieronder vind je enkele betrouwbare websites, die je kan gebruiken, maar je bent vrij om zelf op zoek te gaan naar andere goede websites:

- https://www.scientias.nl/beroemd-en-omstreden-cleopatra-vii/24781
- https://kunst-en-cultuur.infonu.nl/geschiedenis/18941-cleopatra-legende-of-niemendal.html

3. Wie was Cleopatra: welke functie had ze? Tot welke dynastie behoorde ze? Wie was de 'stamvader' van die dynastie en wat had hij met Alexander de Grote te maken?

.....

.....

.....

.....

4. In welke eeuw leefde Cleopatra? .....
   Waar leefde ze? .....

3. <u>Cleopatra als mannenverslindster</u>

5. In de Oudheid was Cleopatra onder andere bekend omdat ze een relatie had met twee van de belangrijkste Romeinse staatsmannen van het einde van de Republiek. Wie waren dat?

.....

6. Over haar eerste ontmoeting (in Egypte) met Caesar bestaat een mooi verhaal. Plutarchus beschrijft het als volgt:

> *Cleopatra nam van haar vrienden alleen Apollodoros van Sicilië mee, ging aan boord van een klein bootje en legde toen het al donker werd aan bij het paleis. Omdat er geen andere manier was om ongemerkt te blijven, strekte zij zich in volle lengte uit in een beddenzak; Apollodoros bond die met een riem dicht en bracht hem door de deur naar Caesar. Men zegt dat Cleopatra Caesar met deze eerste list, waaruit haar eigenzinnig karakter bleek, meteen veroverde, en dat hij ook zwichtte voor haar charmes in de omgang.*
>
> (Plutarchus, *Parallelle levens – Leven van Caesar*, 49)

-Zoek op waarom Cleopatra in het geheim op bezoek moest gaan bij Caesar.

.....

.....

.....

.....

-Caesar bezweek duidelijk voor de charmes van Cleopatra. Wat deed hij om haar te helpen op politiek gebied?

.....

.....

.....

.....

7. Niet alleen op politiek gebied kwamen Caesar en Cleopatra goed overeen, ook op persoonlijk vlak konden ze het goed met elkaar vinden. Suetonius, een Romeinse auteur uit de 1ste-2de eeuw n.C., die de levens van een aantal keizers heeft beschreven, heeft het in volgend fragment over de omgang tussen Caesar en Cleopatra:

Ook koninginnen telde hij [Caesar] onder zijn minnaressen, zoals Eunoë van Mauretanië, de vrouw van Bogud. Haar en haar echtgenoot gaf hij vele schitterende geschenken, zoals Naso schrijft. Maar op de eerste plaats kwam Cleopatra. Met haar vierde hij dikwijls feest tot vroeg in de morgen en op haar plezierjacht voeren ze samen door Egypte en ze zouden helemaal tot in Ethiopië zijn doorgedrongen, als het leger niet had geweigerd mee te gaan. Ten slotte riep hij haar naar Rome en liet haar pas vertrekken na haar met cadeaus en eerbewijzen te hebben overladen. Ook keurde hij goed dat de zoon die zij ter wereld had gebracht, naar hem werd vernoemd.

(Suetonius, *De vita Caesarum – Het leven van Caesar*, 52)

-Caesar had dus een zoontje van Cleopatra. Hoe heette hij? .....

-Wat gebeurde er met hem na de dood van Caesar?

.....

.....

.....

8. Cleopatra kon niet alleen Caesar strikken, maar ook Marcus Antonius. Aanvankelijk liep alles goed, maar wanneer Marcus Antonius verwikkeld raakt in een burgeroorlog tegen Octavianus (de latere keizer Augustus), keert hun geluk. In welke zeeslag verliezen Marcus Antonius en Cleopatra tegen Octavianus? Wanneer vond die zeeslag plaats?

.....

9. Deze zeeslag heeft zware gevolgen voor Rome en Egypte, maar ook voor Marcus Antonius en Cleopatra. Wat gebeurde er met hen?

.....

.....

10. Over de precieze omstandigheden van Cleopatra's dood bestaat nogal wat twijfel. We vinden het volgende bij Plutarchus:

Men zegt dat de adder met die vijgen werd binnengebracht, verborgen onder de bladeren. Zo zou Cleopatra het bevolen hebben, omdat het dier haar dan ongemerkt kon bijten. Maar toen ze enkele vijgen wegnam en hem zag, zou ze gezegd hebben: 'Kijk, daar is hij', waarna ze haar arm ontblootte en voor de beet uitstak. Anderen beweren dat ze de adder opgesloten hield in een waterkruik en dat het dier, toen Cleopatra het eruit lokte en prikkelde met een gouden spintang, tevoorschijn schoot en zich aan haar arm hechtte. Maar de waarheid kent niemand. Want er werd ook verteld dat ze het gif bij zich droeg in een holle haarspeld die ze in haar kapsel verborg. Er werd overigens geen vlek of ander teken van vergif zichtbaar op haar lichaam. Ook werd het dier niet in de kamer gezien, maar men beweerde sporen ervan te hebben aangetroffen bij de zee, waar ramen van de kamer op uitzagen. Sommigen zeggen dat in Cleopatra's arm twee fijne, vage prikjes te zien waren, en dat lijkt ook Caesar [= Augustus] geloofd te hebben. Want in zijn triomftocht

werd een afbeelding van Cleopatra meegedragen met de adder aan haar arm gehecht. Dat wordt allemaal over de toedracht van de gebeurtenissen verteld.

(Plutarchus, *Parallelle levens – Leven van Marcus Antonius*, 86).

-Kijk nu naar een aantal schilderijen over de dood van Cleopatra. Welke versie wordt het meest gekozen door schilders? Hoe zou dat komen denk je?

.....

.....

.....

.....

4. Enkele synthese-oefeningen

11. Vul volgende stamboom van Cleopatra verder aan.

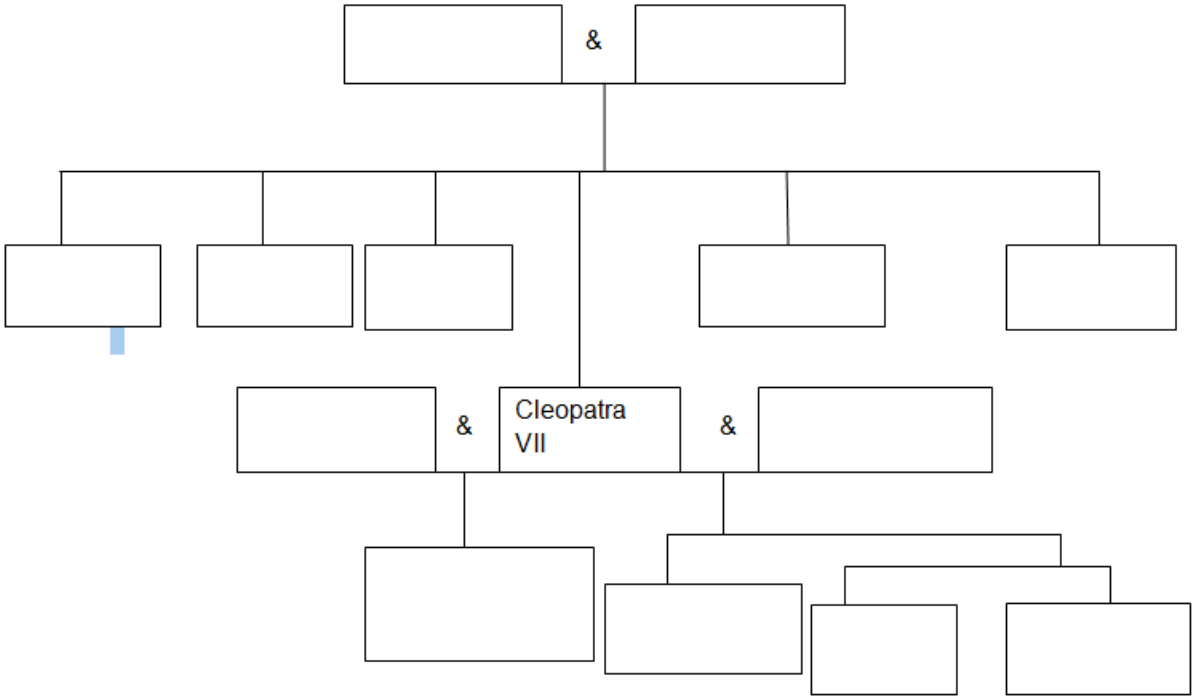

12. Maak een tijdslijn (met datering!) die het leven van Cleopatra samenvat. Volgende gebeurtenissen moeten zeker aan bod komen:
    - haar geboorte
    - haar troonsbestijging
    - het verblijf van Caesar in Alexandrië
    - het verblijf van Cleopatra in Rome
    - de moord op Caesar
    - het verblijf van Marcus Antonius in Alexandrië
    - de slag bij Actium
    - haar zelfmoord